Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee arvamus teemal „Ettepanek: nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 708/2007 võõrliikide ja piirkonnast puuduvate liikide kasutamise kohta vesiviljeluses"

KOM(2009) 541 lõplik – 2009/0153 (CNS)

(2010/C 354/21)

Raportöör: **Valerio SALVATORE**

11. novembril 2009 otsustas nõukogu vastavalt EÜ asutamislepingu artiklile 37 ja 5. märtsil 2010 otsustas Euroopa Parlament vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artikli 43 lõikele 2 konsulteerida Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteega järgmises küsimuses:

„*Ettepanek: nõukogu määrus, millega muudetakse määrust (EÜ) nr 708/2007 võõrliikide ja piirkonnast puuduvate liikide kasutamise kohta vesiviljeluses*"

KOM(2009) 541 lõplik 2009/0153 (CNS).

Asjaomase töö ettevalmistamise eest vastutav põllumajanduse, maaelu arengu ja keskkonna sektsioon võttis arvamuse vastu 25. veebruaril 2010.

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee võttis täiskogu 461. istungjärgul 17.-18. märtsil 2010 (17. märtsi istungil) vastu järgmise arvamuse. Poolt hääletas 130 ja erapooletuks jäi 3.

1. **Järeldused ja soovitused**

1.1 Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee (edaspidi komitee) toetab muudatusi, mida on tehtud määrusesse (EÜ) nr 708/2007 võõrliikide ja piirkonnast puuduvate liikide kasutamise kohta vesiviljeluses ning mis tulenevad uutest teaduslikest avastustest, sh kuuendast raamprogrammist rahastatud kooskõlastatud projekti IMPASSE raames saadud tulemustest.

1.2 Komitee on ühel nõul määruse kahe eesmärgiga: minimeerida võõrliikide ja piirkonnast puuduvate liikide kasvatamise mõju ning vähendada sektori töötajate halduskoormust. Halduskoormust tekitavad riiklikud load, mida võõrliike ja piirkonnast puuduvaid liike kasvatavatelt vesiviljelusrajatistelt nõutakse.

1.3 Selle saavutamiseks on kõige olulisem tagada, et rajatised on bioloogiliselt ohutud. Selleks tuleb vastu võtta asjakohased meetmed: a) transpordi ajal, b) vastuvõtva rajatise üksikasjalike protokollide kohaldamisel ja c) asjakohaste menetluse järgimisel kuni kalatoodete turustamiseni.

1.4 Selles kontekstis tundub, et kinniste vesiviljelusrajatiste määratlus on hästi sõnastatud ja et see on kooskõlas projekti IMPASSE tulemustega, kuid väga tehnilise keelekasutuse tõttu võidakse määratlust vahel valesti tõlgendada. Rakendamise etapil kahemõttelisuse vältimiseks peaks uues määruses selgelt sätestama, et kinnised vesiviljelusrajatised on vaid need rajatised, mis asuvad maismaal.

1.5 Uues määruses sätestatakse ka see, et kinnised vesiviljelusrajatised peavad takistama, et uputuste puhul leviksid kasvatatavad võõrliigid või bioloogiline materjal avatud veekogudesse. Selleks tuleks määratleda nimetatud rajatiste ja avatud veekogude vaheline ohutu kaugus, mis määratakse kindlaks rajatise liigi, asukoha ja ehituse järgi.

1.6 Arvestades, et vesi ei ole ainuke väliskeskkonda pääsemise viis, tuleks samal põhjusel kõikides süsteemides tagada, et kinniste vesiviljelusrajatiste kalu kaitstaks röövloomade eest, kes võivad kasvatatavaid liike mujale levitada.

1.7 Komitee nõustub, et liikumisi kinnistest vesiviljelusrajatistest avatud vesiviljelusrajatistesse ei tuleks käsitada rutiinse liikumisena. Seetõttu teeb komitee ettepaneku lisada soovituse, et kui tootmistsükkel seda võimaldab, tuleks kinniseid vesiviljelusrajatisi avatud vesiviljelusrajatistest eraldi hallata ja juhtida, et minimeerida võimalikku ökosüsteemide saastamise ohtu.

2. **Sissejuhatus**

2.1 Olukorras, kus meres ja siseveekogudes toimuva ülepüügi tõttu on kalade püügimahud vähenenud, võib vesiviljelus aidata rahuldada järjest suurenevat nõudlust kalast saadava proteiini järele. Nimelt on viimasel kolmekümnel aastal vesiviljelustoodang kasvanud maailmas 11 % (R. Naylor ja M. Burke, 2005) ([1]).

2.2 Selles kontekstis toetavad võõrliikide ja Euroopas puuduvate liikide kasvatamist tugevalt majanduslikud ja kaubanduslikud huvid, mida tuleb aga ühitada ökosüsteemide hoidmise eesmärkidega, sest ökosüsteemid võivad ohtu sattuda, kui vesiviljelust ei viljeleta nõuetekohaselt.

2.3 Võõrliikide asustamine on üks peamisi viise, millega inimene häirib veeökosüsteeme. Samuti on see tegevus elupaikade hävitamise järel mitmekesisuse hävimise teine põhjus. Kõik ökosüsteemid põhinevad hapral tasakaalul, mis on aeglase arenguprotsessi tulemus ja tänu millele on kõik organismid oma keskkonnaga vastastikmõjus, luues oma elukeskkonnaga ja seal olemasolevate teiste organismidega mitmeid suhteid. Sellises olukorras on igal organismil oma kindel roll ja täpselt määratletud ökoloogiline nišš. On huvitav uurida ka kliimamuutuste mõju kalaliikide rändele eri veekeskkondades.

2.4 Kui võõrliik jõuab uude keskkonda, tekib võõrliigi ja olemasolevate liikide vahel vastastikmõju ning seeläbi võib võõrliik ettearvamatul viisil muuta eelnevalt saavutatud tasakaalu. Uued elanikud võivad kohalikku populatsiooni jahtida või sellega võistelda toidu ja ruumi pärast, kanda oma päritolukohtadest uusi parasiite ja muid patogeene või ristuda pärismaiste liikidega.

2.5 Seepärast on vaja määrata kindlaks kinniste vesiviljelusrajatiste peamised tunnused, milleks on füüsiline tõke looduslike ja tehistingimustes peetavate organismide vahel, tahkete jäätmete töötlemine, surnud organismide asjakohane kõrvaldamine ning sissetuleva ja väljamineva vee kontroll ja töötlemine.

3. **Üldised märkused**

3.1 Võõrliikide ja piirkonnast puuduvate liikide väljapääsu oht vesiviljelusrajatistes suureneb kontrollisüsteemide vähenemisel. Kinnistes süsteemides, milles vesiviljelus toimub ohutute struktuuride raames, mida kaitsevad füüsilised ja keemilised tõkked, on väljapääsu oht väike, samas kui ekstensiivsete avatud vesiviljelussüsteemide ohutuse tase on madal ning see soodustab mõnikord, ka tahtmatult, sissetoodud liikide levimist looduslikku keskkonda.

3.2 Hinnanguliselt kasvatatakse 20 % võõrliikidest avatud süsteemides ja vähem kui 10 % intensiivsetes kinnistes süsteemides, aga teatud juhtudel (kahepoolmelised molluskid) asustatakse isendid puhastumisfaaside ajaks ajutiselt ümber (see võib hõlmata pikki vahemaasid) nii kinnistesse kui avatud rajatistesse ning see toob kaasa märkimisväärse levimisohu (IMPASSE) ([2]).

3.3 Olemasolevates kinnistes süsteemides kasutatakse eri tehnoloogiaid sissetuleva ja väljamineva vee puhastamiseks. Siiski on kõikides neis süsteemides füüsiline tõke tehis- ja looduslikes tingimustes peetavate organismide vahel. Viljelustehnoloogiate ja eri vesiviljelussüsteemide kiire arengu tõttu töötas nõukogu välja käesolevas arvamuses käsitletava määruse ettepaneku.

3.4 Määrusega (EÜ) nr 708/2007 loodi võõrliikide ja piirkonnast puuduvate liikide vesiviljelust reguleeriv raamistik, et hinnata ja minimeerida osutatud liikide võimalikku mõju veeelupaikadele. Kõnealuses määruses on sätestatud, et liikmesriigi tasandil tuleb kehtestada lubade süsteem.

3.5 Load ei ole kohustuslikud juhtudel, kus kinniste vesiviljelusrajatistega tagatakse kasvatatavate varude bioloogiline ohutus. Riski vähendamine eeldab asjakohaseid meetmeid transpordi ajal, üksikasjalike protokollide kohaldamist vastuvõtvates rajatistes ning vajalike menetluste järgmist kuni kalatoodete turustamiseni.

3.6 Kinnise vesiviljelusrajatise uues määratluses võetakse asjakohaselt arvesse projekti IMPASSE tulemusi. Kõnealuses määratluses peaks aga siiski sisalduma selge viide sellele, et kinnised vesiviljelusrajatised on maismaal asuvad rajatised.

3.7 Komitee toetab täielikult uue määruse eesmärki takistada tahkete jäätmete või organismide või nende osade sattumist avatud veekogudesse. Seoses tehnoloogia kiire arenguga heitvee filtreerimise ja puhastamise valdkonnas ei tohiks unustada, et bioloogilist ohutust, mis peab jääma esmatähtsaks, on võimalik tagada erinevate süsteemide abil: on võimalik kasutada füüsilisi, keemilisi ja bioloogilisi vahendeid või nende kombinatsiooni.

([1]) R. Naylor ja M. Burke (2005), „Aquaculture and Ocean Resources: Raising Tigers of the Sea". Annual Review of Environment and Resources.30:185–218.

([2]) Projekt IMPASSE nr 44142. D 1.3. Aruanne 3.1. „Review of risk assessment protocols associated with aquaculture, including the environmental, disease, genetic and economic issues of concerned with the introduction and translocation of species" (Gordon H. Copp, Esther Areikin, Abdellah Benabdelmouna, J. Robert Britton, Ian G. Cowx, Stephan Gollasch, Rodolphe E. Gozlan, Glyn Jones, Sylvie Lapègue, Paul J. Midtlyng, L. Miossec, Andy D. Nunn, Anna Occhipinti Ambrogi, S. Olenin, Edmund Peeler, Ian C. Russell, Dario Savini), 2008, lk 14.

4. **Konkreetsed märkused**

4.1 Veeökosüsteemide saastumise vältimiseks tuleb võõrliikide ja piirkonnast puuduvate liikide asustamiseks ja ümberasustamiseks määrata kindlaks asjakohased järelevalve- ja kontrollimeetmed. See on võimalik vaid asjakohaseid tavasid ja menetlusi sisaldavate rahvusvaheliste standardite väljatöötamise, vastuvõtmise ja rakendamise kaudu.

4.2 Kuna vesi ei ole väljapääsul ainus riskitegur, tuleb luua vajalikud süsteemid, et kaitsta kinniseid vesiviljelusrajatisi selliste röövloomade eest (eelkõige linnud), kes võivad kasvatatavaid organisme loodusesse kanda.

4.3 Samuti on soovitatav juhtida ja hallata kinniseid vesiviljelusrajatisi avatud rajatistest eraldi, et viia veeökosüsteemide saastumise võimalik oht miinimumini.

4.4 Komitee kiidab heaks otsuse anda liikmesriikide vastutusalasse riigi territooriumil asuvate kinniste vesiviljelusrajatiste loetelu korrapärane ajakohastamine veebilehel. Sellega tagatakse võimalikult suur avalikustamine kõneluses valdkonnas ja suurendatakse ettevõtjate ja eri kohalike sidusrühmade vastutust vesiviljelusrajatiste nõuetekohasel juhtimisel.

Brüssel, 17. märts 2010

Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomitee president

Mario SEPI